

Ekonomski izazovi za Bosnu i Hercegovinu na putu učlanjenja u Evropsku uniju

1. Bosna i Hercegovina otpočela je pregovore sa Evropskom unijom za zaključenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Primjena Sporazuma treba da omogući jače i čvršće ekonomske i trgovačke veze između obje strane, kao i moguće članstvo BiH u EU u narednim godinama. Uporedo sa pregovorima, u BiH se i dalje provodi jedan broj ekonomskih reformi koje treba da obezbijede prelazak na tržišnu ekonomiju zapadnoevropskog tipa i da rezultiraju otvaranjem novih radnih mjesta, makroekonomskom stabilnošću i ubrzanim ekonomskim rastom. Preostale ekonomske reforme moraju postepeno konvergirati prema ekonomskoj politici država članica EU. Ovo nije jednostavno za provođenje ako se zna da je BiH na nižem nivou ekonomskog razvoja. Pored toga, prihvatanja pravila integracija i primjena EU standarda zahtijevaju finansiranje i troškove koji nisu optimalni za nivo razvijenosti BiH. Stoga ovo istraživanje pokušava dati odgovore na neka od pitanja i pomoći kod pravilnog izbora modela budućeg ekonomskog razvoja BiH.

2. U javnosti opada podrška dosadašnjim reformama. Građani su nezadovoljni rezultatima započetih reformi i sve više žele da vide nova radna mjesta, veće zarade, te porast izdvajanja za socijalne kategorije i penzionere. Sve češće se čuju i zahtjevi za restrukturiranjem preostalih velikih privrednih sistema u BiH i ulaskom svježeg kapitala koji bi uticao na otvaranje novih radnih mjesta, te za redefinisanjem procesa privatizacije u BiH, u istom smjeru. U godinama koje predstoje od vlasti se očekuje da postave ciljeve za brži ekonomski razvoj cijele zemlje, koji se zasniva na vlastitim domaćim potencijalima, još uvijek nedovoljno iskorištenim. Reforme koje se pokreću imaju zadatak da pretvore BiH u stabilno društvo koje je zacrtalo trasu razvoja u normalno evropsko društvo.

3. Prisutan je problem i nedovoljne ponude bosanskohercegovačkih proizvoda, njihovog plasmana posebno na druga tržišta u regionu Zapadnog Balkana, te ravnomjernog ekonomskog razvoja unutar cijele BiH. Privredni sistemi su rascjepkani, a produktivnost rada daleko je ispod predratnog nivoa. Nedostaju veća povoljnija sredstva za finansiranje razvojno-investicionih programa i prioriternih projekata infrastrukture. Penziona i socijalna pitanja još uvijek nisu riješena između entiteta. Efikasnija naplata sredstva od indirektnih i direktnih poreza, te bolja kontrola raspodjele prikupljenih poreskih prihoda samo su neki od zadataka koji predstoje.

4. Cilj je ponovno stvaranje jakog srednjeg sloja stanovništva u društvu koji može pratiti cijeli proces daljeg prilagođavanja članstva u EU i osigurati provođenje razvojnih ciljeva zemlje. Pri tome je veoma važno jačanje državne uprave na nivou BiH i njenih entiteta, bolja koordinacija poslova između uprave, kadrovska opremljenost, motivisanost, odgovornost, te unutrašnja i vanjska kontrola u svim segmentima javne uprave. Ozbiljnih statističkih podataka koji govore u prilog stopama rasta BiH ekonomije, nažalost, još nema budući da je izostao poslijeratni popis stanovništva.

5. Identifikovane su brojne prednosti za provođenje dalje tranzicije ekonomije BiH na tržišnu ekonomiju i ubrzanje procesa integrisanja u EU. Preostale reforme imaju zadatak da se usmjere na urgentne akcione planove za rješavanje pobrojanih urgentnih tekućih problema.

Većina preporuka zasniva se na prepoznavanju i unapređenju vlastitih kapaciteta, prirodnih resursa i potencijala koje treba intenzivnije iskoristiti u kreiranju i provođenju budućeg modela razvoja BiH. Pri tome je presudan aktivan, ofanzivan pristup BiH u provođenju reformi, koji se temelji na jačanju vlastite konkurentske pozicije. Ključno je i ulaganje u vlastite ljudske resurse, kvalitet obrazovanja, ulaganje u mlade snage koje mogu odgovoriti na izazove poslovanja u 21. vijeku i obezbijediti bolju poziciju BiH na evropskom ekonomskom tržištu.

6. Vlasti za urgentno provođenje daljih reformi trebaju podršku građana, tj. konsenzus unutar svih domaćih snaga postaje presudan faktor za dalje akcije. Otvoreni razgovori o prioritetnim razvojnim pitanjima i načinima za njihovo rješenje, te promjena koje donosi prošireno evropsko tržište, važni su za interese svakog pojedinca u bosanskohercegovačkom društvu. Drugo, mnogo stvari će zavisi i od same EU, budući da veći broj ograničenja nametnutih od iste mogu povećati antistav o njoj i pasivno ponašanje građana BiH. Svaki drugi pristup, oklijevanje u provođenju ekonomskih reformi i oslanjanje na međunarodnu pomoć bez vlastite razvojne vizije vodi nas ka novim nestabilnostima. Većinu koraka iz evropskog partnerstva sa EU treba preduzeti odmah, ne čekajući da EU insistira na njihovom provođenju.

7. Zaključujemo da BiH i njeni entiteti trebaju novi model ekonomskog razvoja, koji se zasniva na razvoju vlastite domaće ekonomije, na pojačanoj regionalnoj saradnji u vezi sa zajedničkim prioritetnim projektima, na konsenzusu domaćih nacionalnih snaga u provođenju preostalih ekonomskih reformi koje su vezane za ulazak u EU. Izrada sektorskih analiza koje se zasnove na trenutnom i budućem uticaju politika EU na pojedine sektore može značajno pomoći u narednim razgovorima sa EU, budući da, zahvaljujući ovim podacima, BiH može tražiti povlašten položaj za sebe kad je u pitanju novac iz evropskih fondova, te primjena pojedinih politika i adaptiranje na njih. Stoga je važno reći "da" regionalnim inicijativama Evropske unije i raditi intenzivno na daljem unapređenju ekonomske saradnje sa susjedima u regiji s ciljem uspostavljanja carinske unije balkanskih zemalja.